

THE NEED FOR COGNITIVE CLOSURE AS A DETERMINANT OF SUSCEPTIBILITY TO MISINFORMATION AND PRONENESS TO FALSE CONFESSION

Anna HEJNIAK, Malwina SZPITALAK, Magdalena KĘKUŚ, Klaudia CHYLIŃSKA, Marta WOŹNIAK

Institute of Psychology, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Poland

Abstract

The study examines whether the need for cognitive closure affects eyewitnesses' memory reports, eyewitnesses' compliance with misinformation and, in particular, their tendency to make false confessions. It derives its procedures from the false confession paradigm presented by Kassin and Kiechel (1996) and the misinformation schema empirically utilized in Polczyk (2007) and elsewhere. In the first experiment, the misinformation effect was replicated and a positive correlation between the need for cognitive closure and susceptibility to misinformation was established. It was demonstrated in the second experiment that a high need for cognitive closure is associated with a greater tendency to make false confessions. The study can contribute to the implementation of more accurate interrogation techniques and improve the reliability of the judiciary.

Keywords

False confession; Misinformation; Need for cognitive closure.

Received 27 December 2019; accepted 4 February 2020

1. Introduction

1.1. The misinformation effect

The misinformation effect occurs where information inconsistent with the event it refers to and originating from sources other than the event itself is included in testimony (Polczyk, 2007). Experiments that investigate it are usually conducted in three phases (see Loftus, Miller, Burns, 1978). In the first phase, participants are presented with original material, such as an extract from a film. In the second phase, participants are exposed to follow-up material, such as a narrative description. For the experimental group, this material contains misinformation. In the final phase, participants are asked to complete a memory test about the original material. The result is a greater number of responses consistent with the misinformation in the

experimental group than in the control group (e.g. Loftus, 2005).

Research into misinformation addresses three questions. The first is connected with studying the mechanisms of compliance with misinformation (e.g. Bekerian, Bowers, 1983; Blank, 1998; Chandler, 1991; Loftus et al., 1978; McCloskey, Zaragoza, 1985; Polczyk, 2007; Szpitalak, Polczyk, 2011). The second concerns the search for methods to reduce and prevent misinformation (e.g. Echterhoff, Hirst, Hussey, 2005; Szpitalak, 2012, 2015; Wright, 1993), while the third focusses on identifying determinants of the size of the misinformation effect (cf. Polczyk, 2007; Wright, Loftus, 1998). Polczyk (2007), distinguished individual and procedural determinants of the size of the misinformation effect. The former include gender, age, intelligence, memory, language ability, shyness, assertiveness, impulsiveness, self-confidence, anxiety,

stress, neuroticism, absorption, dissociation, and the imaginative abilities. The latter include the time intervals between the phases of the experiment, the repetition of the original material and/or the misinformation, the plausibility of the misinformation, the clarity of the original information, warnings about the misinformation, and hypnosis.

1.2. False confessions

One of the questions raised in the applied psychology of witness testimony is that of false confession: admitting to guilt for a crime one has not committed. Kassin (2005) distinguished three types of false confession: (1) voluntary false confession, whereby a person informs the justice system that they have committed a crime of which they were not the perpetrator or that was not committed at all (2) coerced-compliant false confession, whereby a suspect is motivated to confess under the influence of pressure exerted by officers or by fellow prisoners and (3) coerced-internalized false confession, whereby an innocent person who is initially certain of their innocence becomes convinced in the course of an interrogation that they have committed a crime and then confesses to it (Kassin, 2005).

The procedure used to study false confession was devised by Kassin and Kiechel (1996). In it, participants were requested to use a computer keyboard to write down words supplied to them. At the same time, they were cautioned not to accidentally depress the ALT key, because doing so would supposedly cause data to be lost and the computer to malfunction. The computer was pre-set to crash after one minute. When it did so, the participants were accused of having pressed the forbidden ALT key. Three variables were measured in this experiment: (1) compliance, which was expressed where a participant signed a declaration of guilt (2) internalization, which was indicated by a participant's belief in their guilt and (3) confabulation, whereby a participant spontaneously declares that they have depressed the ALT key. Depending on the experimental conditions, the proportion of participants admitting to having depressed the ALT key was in some cases as high as 100%, while up to 65% of them internalized guilt and up to 35% generated false memories of the circumstances of the events.

Given that false confessions present a grave problem to the justice system, a series of studies have been undertaken to determine their cause (Horselenberg, Merckelbach, Josephs, 2003). They have so far demonstrated that the following *situational* factors can be responsible for false confession: the form of the interrogation (van Koppen, 2009), the investiga-

tor's belief that the person they are interrogating is guilty (Narchet, Meissner, Russano, 2011), and memory distortions resulting from the emotional shock associated with being arrested or questioned (Münsterberg, 1908/1925). They have so far demonstrated that the following *individual* factors can be responsible for false confession: age (Gudjonsson, 2010), gender (Klaver, Lee, Rose, 2008), intellectual disability (Gudjonsson, 1992), sleep deprivation (Frenda, Berkowitz, Loftus, Fenn, 2016), locus of control and authoritarianism (Forrest, Wadkins, Larson, 2006), and previous contact with law-enforcement agencies (Weinstock, Thompson, 2009). But the research set out here concentrates on another potential determinant of the susceptibility to misinformation and proneness to false confession: the need for cognitive closure.

1.3. The need for cognitive closure

The need for cognitive closure can be defined as a manifestation of an aversion to ambiguity (Kruglanski, Webster, 1996) and as a drive to possess clear and certain knowledge (Kruglanski, 1989), which makes it possible to avoid the uncertainty experienced when, for example, confronted with new information or with information inconsistent with knowledge already possessed (Kruglanski, 1989). This inconsistency threatens the availability of definite knowledge, which can disrupt effective action (Harmon-Jones, 1999). Individuals pursue a number of cognitive strategies to reduce inconsistency and restore accordance (Harmon-Jones, 2004). A high need for cognitive closure is associated with a powerful drive to reduce uncertainty (Kruglanski, 1989). A high need for cognitive closure should therefore be conducive to compliance with misinformation. When responding to a question in a memory test, an individual (assuming they recall both details: the original and the misinformation) can be guided by either the original information or the misinformation. Where participants are not informed that there could have been a discrepancy between the original material and the follow-up material, they experience the uncertainty of not knowing which materials they should be guided by. They may then choose the one that is fresher and more available to memory (Bekerian, Bowers, 1983; Blank, 1998).

Correlations have been demonstrated between need for cognitive closure and a reduction in the scope of information processing (Mayseless, Kruglanski, 1987), between need for cognitive closure and undertaking task-oriented activity (De Grada, Kruglanski, Mannetti, Pierro, 1999), and between need for cognitive closure and the inclination to focus on information

that is significant in making a correct decision (Kossowska, Wichary, 2007). For those with a high need for cognitive closure, the misinformation, which is more easily accessible than the original information, should function as an “anchoring point”, to which they can refer to resolve uncertainties and answer questions in a memory test. Where participants remember both the original information and the misinformation, a high need for cognitive closure should be conducive to focussing on the misinformation and analysing it superficially (see: Kossowska, 2003a). But where participants remember only the misinformation there may be a greater conviction that it is correct because a high need for cognitive closure can prevent doubt-inducing reflection on its veracity.

By the same token, a low need for cognitive closure should make participants more likely to consider whether the misinformation is correct or not. Where participants remember both the original information and the misinformation (resulting in uncertainty about which is correct), those with a low need for cognitive closure should not feel internal pressure to make an immediate and definite decision about which of the pieces of information to be guided by in the memory test. This, in turn, should be conducive to a deeper analysis of the content of the original information and of the misinformation and make a correct answer more likely.

The need for cognitive closure in the context of compliance with misinformation has been investigated by Polczyk (2007; experiment 5), who considered whether, in a situation where a participant is aware of a discrepancy between the original information and the follow-on information, a high need for cognitive closure would lead them to rely on their own memories or on external sources of information. It would appear that when compared with participants who were aware of a discrepancy but did not succumb to the misinformation, participants who were aware of a discrepancy and succumbed to the misinformation had a higher need for cognitive closure. In Polczyk’s view, this result could mean that – in ambiguous situations – participants with a high need for cognitive closure tend to rely on “objective” information (the follow-on material) rather than on their own feelings (memories of the original material).

There are no known studies connecting the need for cognitive closure with false confessions. If, after Polczyk (2007), we regard false confessions as specific types of misinformation, similar relationships can be expected between need for cognitive closure and false confessions. Wakefield and Underwager (1998) have made predictions concerning the relationship

between need for cognitive closure and false confessions. They suggest that internalized false confessions result from people’s lack of faith in their own memories, so that in some cases the suspect begins to feel an urge to explain themselves what it is that could have led accusations to be directed against them. By referring to the need for cognitive closure it is possible to generate a greater number of hypotheses for this situation. A source monitoring error leads to confusion about real and probable events. It can be concluded therefore, that internalised false confessions are related to mechanisms of memory. It is also necessary to take account of non-memory-based mechanisms, such as doubting one’s own memory (Blank, 1998). Gudjonsson and MacKeith (1982) had already written of this in the context of false confessions.

The purpose of the present study is to investigate the relationships between need for cognitive closure and compliance with misinformation (experiment 1) and between need for cognitive closure and proneness to false confession (experiment 2).

2. Experiment 1

2.1. Hypotheses

Two hypotheses were subjected to verification in this experiment. The first posited replication of the misinformation effect. The assumption was that the experimental group would be more susceptible to misinformation than the control group. The second hypothesis posited that when compared with participants with a low need for cognitive closure, participants with a high need for cognitive closure would succumb to misinformation more often.

2.2. Method

2.2.1. Participants

The overall total of 174 participants included a mixture of first year psychology undergraduates and high-school students. Of the overall total, 113 were women and 61 were men. The average age was 19.45 ($SD = 1.94$). The experiment was conducted in groups containing a dozen or so people who participated voluntarily.

2.2.2. Materials

The original material took the form of a four-minute extract from a silent film depicting the robbery of a jewellery shop, which had been used in earlier ex-

periments (e.g. Polczyk, 2007). The follow-up material for the experimental group consisted of a description of this film that included six misleading details. A memory test consisting of twelve open questions, and including six buffer questions, was employed to determine the number of responses consistent with the misinformation. A shortened, fifteen-item version of the Need for Cognitive Closure Scale (Kossowska, Hanusz, Trejtowicz, 2012) was used to investigate the need for cognitive closure. This was an adaptation based on Webster and Kruglanski's thirty-two item scale (1994). The shortened version delivers very satisfactory reliability for the whole scale (α Cronbach = 0.74). It is a five-dimensional tool. The experiment considered a cumulative indicator.

2.2.3. Procedure

The procedure was presented to the participants as an experiment in the processing of soundless visual information. The film constituting the original material was shown in the first phase. The participants were then asked to complete the Need for Cognitive Closure Scale and some buffer tests. The latter served to extend the time intervals between showing the film and reading out a description of it containing the misinformation to the experimental group, which constituted the third phase of the experiment. To provide a time interval between the follow-on material and the final test, the participants were assigned activities unconnected with the subject of the experiment (filling out a short questionnaire). The participants then responded to the questions in the memory test about the film that had been shown. The debriefing was held once the experiment had finished.

2.3. Results

The participants were then divided into groups containing those with a high or low need for cognitive closure according to the median value. The analysis began by calculating the descriptive statistics for the average susceptibility to misinformation in the respective groups. The results are set out in Table 1.

The data were analysed with the assistance of a two-way, intergroup analysis of variance (misinformation: present/absent; need for cognitive closure: high/low). Both hypotheses were confirmed. The misinformation effect was replicated ($F(1,162^1) = 32.47$; $p < 0.001$; $\eta^2 = 0.17$) and it was demonstrated that, among those misinformed, participants with a high

¹ The degrees of freedom are a little lower than expected because of loss of data for several participants.

Table 1

Descriptive statistics: mean (SD) for susceptibility to misinformation depending on the need for cognitive closure in experiment one

Need for cognitive closure	Without misinformation	With misinformation	Overall
Low	0.10 (0.31)	1.36 (1.20)	1.07 (1.19)
High	0.27 (0.47)	1.84 (1.42)	1.63 (1.44)
Overall	0.16 (0.37)	1.61 (1.33)	1.34 (1.34)

need for cognitive closure are more likely to succumb to misinformation than those with a low need for cognitive closure ($F(1,162) = 5.30$; $p = 0.023$; $\eta^2 = 0.03$). Furthermore, need for cognitive closure was correlated with susceptibility to misinformation. A statistically significant – albeit not high – positive correlation between the variables was demonstrated ($r(133) = 0.25$; $p = 0.002$).

2.4. Discussion of results

The purpose of the experiment was to test the hypotheses that there is a relationship between need for cognitive closure and succumbing to misinformation. The misinformation effect was once more replicated (e.g. Blank, 1998; Loftus, 2005; Szpitalak, 2015). It was once again confirmed that it is relatively easy to distort the memory of a witness with information provided after the event that did not feature in that event. It turned out that the need for cognitive closure correlates positively with a tendency to succumb to misinformation. This effect could be the result of a high motivation among the participants to provide *any* answer to dispel the feeling of uncertainty (Kruglanski, 1989). This may mean that, when responding to the questions in the final test, participants are guided by the misinformation, which is comparatively recent and fresh, and which participants usually encounter first when searching their memories (see: Bekerian, Bowers, 1983; Blank, 1998). It would seem that, having retrieved the misinformation, participants with a high need for cognitive closure eliminate uncertainty by terminating the process of searching their memories (see: Blank, 1998).

Further analyses were performed to check the correlations between the various subscales of need for cognitive closure and susceptibility to misinformation. Of all of the subscales included in the Need for Cognitive Closure Scale (*Discomfort with Ambiguity*, *A Preference for Order and Structure*, *A Preference*

for Predictability, Closed-mindedness, Decisiveness), susceptibility to misinformation correlates positively, albeit weakly, only with *Decisiveness* ($r(133) = 0.20$). Individuals with a high need for cognitive closure usually take decisions quickly and confidently (Kossowska, 2003b) without taking account of a variety of arguments or points of view (Czupryna, Kubińska, Markiewicz, 2017). The relationship between *Decisiveness* and *Susceptibility to Misinformation* can be explained as follows: when compared with participants with a lower level of *Decisiveness*, participants with a high level of *Decisiveness* do not consider a number of possible options when responding to questions in the final test. They are determined to acknowledge the information acquired most recently, which is the misinformation, as true. They do not analyse information coming from a range of sources (Kossowska, 2003b) and are even less inclined to ponder any possible discrepancies it might contain (in so far as they perceive them at all). It is possible that they are intent on giving an answer even if it is inconsistent with the information from the original material.

3. Experiment 2

3.1. Hypothesis

The conclusions derived from the description of need for cognitive closure and false confessions make it possible to advance the hypothesis that a high need for cognitive closure increases susceptibility to both compliant false confessions and internalized false confessions.

3.2. Method

3.2.1. Participants

The overall total of 103 participants included a mixture of first year psychology undergraduates, first year Mediterranean Studies undergraduates, and high-school students. Of the overall total, 60 were women and 43 were men. The average age of the participants was 19.65 ($SD = 2.30$). Those who agreed to take part were entered into a prize draw for bookshop gift vouchers.

3.2.2. Materials

The Need for Cognitive Closure Scale was employed to measure need for cognitive closure. The experimental manipulation was provided by a computer programme that crashed once participants had typed

a fixed number of 900 characters. At the same time, the programme recorded the keystrokes the participants made when typing.

3.2.3. Procedure

First, the participants were asked to complete the Need for Cognitive Closure Scale. This was followed by the section of the experiment that used computers, which was derived from Kassin and Kiechel (1996). The participants were informed that the experiment would be about the capacity to inhibit reactions. They had to copy a text dictated by an experimenter as quickly as possible and suppress the reflex to use Polish characters, such as *ą*, *ę*, *ś* and *ł*, as they did so. Central to the procedure was the injunction to avoid the CTRL key: depressing it would cause loss of data. The system crashed once 900 characters had been entered. Then, regardless of explanations given by participants, the experimenter asked them to sign a declaration stating that they had depressed the CTRL key and hence caused loss of data.

Participants who decided not to sign the declaration were debriefed. Where participants signed the declaration, the experimenter displayed impatience, left the laboratory, and informed an assistant, who was on the way in, of what had happened with the CTRL key and the data. The assistant remained in the laboratory with the participant and asked them why the experimenter was irritated. The assistant then discreetly took a verbatim note of the reply. Statements that indicated unequivocally that a participant felt personally responsible for crashing the system were accepted as cases of internalisation. The debriefing began when the experimenter returned.

3.3. Results

Eighty-seven per cent of the entire sample ($n = 90$) signed a declaration of guilt. Of these, 29% had internalised their guilt ($n = 26$) and 8% ($n = 2$) had confabulated details of the event. Compliant false confession and internalisation were positively correlated with each other ($\chi^2(1, N = 103) = 5.02; p = 0.025; V = 0.22$). The hypothesized relationships between need for cognitive closure, confession and internalisation were partially confirmed. A χ^2 squared test of independence was employed to investigate all of the relationships between the variables. The relationship between need for cognitive closure and coerced-compliant false confession turned out to be statistically significant ($\chi^2(1, N = 103) = 3.86; p = 0.049; V = 0.19$). However a more detailed analysis found that participants

with a high need for cognitive closure definitely did not sign a declaration of guilt more often ($p = 0.674$; $n = 47$) than those with a low need for cognitive closure ($n = 43$). Yet participants with a low need for cognitive closure were more likely *not to sign* declarations of guilt [$(n = 10)$ (on the threshold of significance: $p = 0.052$)] than those with a high need for cognitive closure ($n = 3$).

It can be assumed in the latter case that the difference does not cross the threshold of statistical significance due to the very small sample size ($N = 13$). That would therefore mean that a high need for cognitive closure might not increase the probability of false confession, whereas a low need for cognitive closure could be a protective factor. The result for the relationship between need for cognitive closure and internalisation proved to be statistically significant ($\chi^2(1, N = 90) = 4.24$; $p = 0.039$; $V = 0.22$). Of the 43 participants with a low need for cognitive closure, 35 resisted internalisation and 8 did not. Of the 47 participants with a high need for cognitive closure, 29 did not internalise guilt and the remaining 18 did.

3.4. Discussion of results

The presumptions regarding false confession were partially confirmed. For compliant false confession, the proportion of participants submitting to misinformation (87%) is greater even than in Kassir and Kiechel's 1996 study (67%). Participants stated in post-experiment interviews that the reasons they had decided to confess included (a) there was no cost or penalty involved in signing a confession (b) they believed they had depressed the forbidden key (c) they wanted to avoid stress (d) they wanted to compensate the experimenter for the loss of data, and (e) they feared the experimenter's anger. A proportion of participants reported that they had decided to sign out of sympathy and concern for the experimenter. In many cases, the participants took the view that it was the experimenter who would face the consequences of the loss of data while they would face none. Despite the awareness that they had not depressed the CTRL key, the majority of participants nevertheless decided to confess. In some cases they were simultaneously convinced neither of their innocence nor their guilt. Where this was the case they also decided to sign the confession. Participants who were convinced of their own guilt signed the confession too. An analysis of the keystrokes showed, however, that none of the participants studied had in fact depressed the CTRL key. It can therefore be stated that 100% of those who signed made false confessions.

The most frequent reasons participants gave for internalisation were (a) yielding to the version presented by the experimenter (b) carelessness in everyday life that, in the specific context of the experiment, could have led them to depress the CTRL key and (c) uncertainty regarding the course of events. Earlier studies found that a high need for cognitive closure almost predisposes people to a greater tendency to succumb to misinformation (Podolski, Janoszczyk, Szpitalak, 2013; Polczyk, 2007). If this is so, false confessions during interrogations can be the result. The findings of the present study are nevertheless that a low need for cognitive closure plays more of a protective role.

4. General discussion

The misinformation effect and the phenomenon of false confession were replicated in the experiments presented here. A positive relationship between need for cognitive closure and susceptibility to misinformation, and a positive relationship between need for cognitive closure and proneness to false confession, were also demonstrated. In Kassir's view (1997) it is easy to understand why suspects succumb to false confession: it happens when they decide that the short-term benefits of confessing outweigh the long-term consequences (Hasel, Kassir, 2012). Suspects who confess quickly benefit by avoiding inconvenience and satisfying all of their immediate needs. After all, as Kassir asserts (1997), human reactions in general are influenced more by immediate benefits than by the inclination to avoid long-term consequences.

It is also worth mentioning that the scholars who developed the idea of need for cognitive closure define it as stemming from, "a desire for a firm answer to a question and an aversion toward ambiguity" (Kruglanski, Webster, 1996, p. 264). Individuals with a high need for cognitive closure are guided at the same time by a powerful desire for an unambiguous *status quo* and attempt to avoid uncertain situations. It would appear that the need for closure is a feature possessing inter-situational stability that becomes noticeably more intense when individuals are tired or under pressure of time (Kruglanski, 1996). A high need for cognitive closure is also connected with (a) a tendency to do less analytical information processing before reaching a judgement (b) formulating fewer hypotheses based on the available premises and (c) ignoring counter-arguments (Mayseless, Kruglanski, 1987; in: Kruglanski, 1996). It is thus possible that a low need for cognitive closure could counteract persuasion, compliance and internalisation, so that closure "here

and now” does not prevail over a rational understanding of future consequences that rests on deep cognitive processing.

A relationship between need for cognitive closure and susceptibility to misinformation was also confirmed. Participants who cannot cope easily with ambiguity based their responses on the misleading information in the follow-up material more often than those able to cope with ambiguity. The probable explanation for this is that participants with a high need for cognitive closure, and participants with a low need for cognitive closure, perceive the follow-on material as a credible source of information but do not perceive their own memories as equally credible (Blank, 1998). Yet the consequences of doubting one’s own memory vary according to the strength of the need for cognitive closure. Individuals with a pronounced need to possess unequivocal knowledge can manifest a particularly powerful tendency to rest their responses on indubitable sources, that is, on the material received from the experimenters themselves, rather than on less definite sources such as their own memories. The tendency to base their responses on “definite” sources can be milder in individuals with a low need for cognitive closure. This would explain why the misinformation effect correlates positively with need for cognitive closure.

It is necessary to stress the significance to society of the phenomena studied here. Misinformation not only influences the capacity of individuals to control their own cognition at the personal and individual level, it also influences the ability of a variety of large social groups to distinguish facts from phenomena that are the result of induced memories or beliefs (e.g. Ecker, Lewandowsky, Swire, Chang, 2011). If these capacities are weak, they are exploited in election campaigns, and by political regimes, companies, advertising specialists, and the leaders of sects. Very strong emphasis should be placed on false confessions, which can disorient even the most rational and vigilant individuals and lead them to doubt their own cognition. As such, the matter requires action beyond the academic community. This would entail raising awareness, training law-enforcement officials, and developing reliable methods of interrogation that minimise the risk of error and prevent a cynical approach based on deception and lies (Kassin, 2005; Kassin, Gudjonsson, 2004). Recourse to deceit and lies is a cynical approach because, paradoxically, a lack of trust in law-enforcement bodies protects against false confession (Weinstock, Thompson, 2009). Meanwhile, trust in law-enforcement bodies remains comparatively high (gallup.com), which means that there is a real risk of imprisoning innocent people.

5. Practical implications

In court proceedings, witness testimony and the explanations given by the accused are the basic evidential material that makes it possible to establish the facts of a case (Graham, 2003; Loftus, Palmer, 1974; Vollen, Eggers, 2005). If the facts are to be established, credible and reliable information must be obtained (Niezgoda, 2007). Court practice, however, shows that witnesses acting in good faith who are convinced of the truthfulness of their testimony sometimes make glaring errors and give erroneous descriptions of events they have been involved in (Wells, Olson, 2003; Wells, Turtle, 1987). Moreover, suspects confess their guilt for acts they have not committed (Jakubowska, 2016; Kassin, 2005; Leo, Davis, 2010). In research into the source of testimony of this kind a great deal of attention is devoted to a specific type of susceptibility to suggestion: the misinformation effect (Polczyk, 2007). Its replication here demonstrates once again that information reaching individuals can distort their testimony.

Scholars have drawn attention to a range of factors that can influence the distortion of testimony. The most relevant are those linked with memory and the level of suggestibility (Gudjonsson, 1987; Gudjonsson, Clare, 1995; Richardson, Kelly, 1995; Sharrock, Gudjonsson, 1993). Yet the psychological question of witness testimony encompasses several variables that influence the final result: the testimony itself (Stanik, 2004). The experiments set out here concentrate on need for cognitive closure as a potential determinant of the size of the misinformation effect and of proneness to false confession. It has been demonstrated that susceptibility to misinformation varies depending on the level of need for cognitive closure. The existence of a relationship between the level of this need and proneness to false confession has also been determined. This offers a new criterion that the justice system can employ to assess the credibility of witness testimony. There would also appear to be a case for forensic psychologists to take account of the level of need for cognitive closure in witnesses. Moreover, it is important for the practice of forensic psychology to identify the factors of personality, emotion and cognition that can influence testimony. Court rulings on the credibility of testimony that are based on individual features of a witness, or of the accused, can be far more accurate and can minimise the risk of convicting an innocent person or acquitting a guilty one.

6. Weaknesses of the research

One of the shortcomings of the experiment is that the consequences of false confessions were relatively mild. After all, it is difficult to compare Kassin and Kiechel's procedure (1996) with situations outside the laboratory, in which the consequences of confessing to a crime are serious and include the possibility of serving a prison sentence. Accounts based on real statistics, which show that false confessions in situations beyond the laboratory are not rare phenomena (Gudjonsson, 2018), only serve to reinforce this point. A further deficiency concerned the sample, which was dominated by young women in full-time education and so could have been more representative. Had it been so, there would have been more latitude for generalising the results. Further research should be conducted with participants drawn from a broader age profile with varied levels of educational attainment.

References

- Bekerian, D. A., Bowers, J. N. (1983). Eyewitness testimony: Were we misled? *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 1, 139–145.
- Blank, H. (1998). Memory states and memory tasks. An integrative framework for eyewitness memory and suggestibility. *Memory*, 6, 481–529.
- Chandler, C. C. (1991). How memory for an event is influenced by related events: Interference in modified recognition tests. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 17, 115–125.
- Czupryna, M., Kubińska, E., Markiewicz, Ł. (2017). On the need for cognitive closure and judgmental trend forecasting. *Argumenta Oeconomica Cracoviensia*, 17, 21–32.
- De Grada, E., Kruglanski, A.W., Mannetti, L. Pierro, A. (1999). Motivated cognition and group interaction: Need for closure affects the contents and processes of collective negotiations. *Journal of Experimental Social Psychology*, 35, 346–365.
- Echterhoff, G., Hirst, W. Hussy, W. (2005). How eyewitness resist misinformation: Social post-warnings and the monitoring of memory characteristics. *Memory & Cognition*, 33, 770–782.
- Ecker, U. K. H., Lewandowsky, S., Swire, B., Chang, D. (2011). Correcting false information in memory: Manipulating the strength of misinformation encoding and its retraction. *Psychonomic Bulletin & Review*, 18(3), 570–578.
- Forrest, K. D., Wadkins, T. A., Larson, B. A. (2006). Suspect personality, police interrogations, and false confessions: Maybe it is not just the situation. *Personality and Individual Differences*, 40, 621–628.
- Frenda, S. J., Berkowitz, S. R., Loftus, E. F., Fenn, K. M. (2016). Sleep deprivation and false confessions. *PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of The United States of America*, 113, 2047–2050.
- Graham, M. H. (2003). *Federal rules of evidence*. St. Paul, MN: West Publishing Co.
- Gudjonsson, G. H. (2010). The psychology of false confessions: A review of the current evidence. (In) G. D. Lassiter, C. A. Meissner (Eds.), *Police interrogations and false confessions: current research, practice and policy recommendations* (pp. 31–47). Washington, DC: American Psychology Association.
- Gudjonsson, G. H. (2018). *The psychology of false confessions. Fifty years of science and practice*. Chichester: Wiley.
- Gudjonsson, G. H. (1992). *The psychology of interrogations, confessions, and testimony*. Chichester: Wiley.
- Gudjonsson, G. H. (1987). The relationship between memory and suggestibility. *Social Behavior*, 2, 29–33.
- Gudjonsson, G. H., Clare, I. C. H. (1995). The relationship between confabulation and intellectual ability, memory, interrogative suggestibility and acquiescence. *Personality and Individual Intelligence*, 19, 333–338.
- Gudjonsson, G. H., MacKeith, J. A. C. (1982). False confessions. Psychological effects of interrogation. A discussion paper. (In) A. Trankell (Ed.), *Reconstructing the past: the role of psychologists in criminal trials* (pp. 253–269). Deventer, The Netherlands: Kluwer.
- Gudjonsson, G. H., Sigurdsson, J. F., Sigurdardottir, A. S., Steinthorsson, H. Sigurdardottir, V. M. (2014). The role of memory distrust in cases of internalised false confession. *Applied Cognitive Psychology*, 28, 336–348.
- Harmon-Jones, E. (1999). Toward an understanding of the motivation underlying dissonance effects: Is the production of aversive consequences necessary? (In) E. Harmon-Jones, J. Mills (Eds.), *Cognitive dissonance. Progress on a pivotal theory in social psychology* (pp. 71–99). Washington: American Psychological Association.
- Harmon-Jones, E. (2004). From cognitive dissonance to the motivational functions of emotions. (In) R. A. Wright, J. Greenberg, S. S. Brehm (Eds.), *Motivation and emotion in social contexts: Jack Brehm's influence on contemporary psychological thought* (pp. 39–55). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hasel, L. E., Kassin, S. M. (2012). False confessions. (In) B. L. Cutler (Ed.), *Conviction of the innocent: Lessons from psychological research* (pp. 53–77). Washington, DC: American Psychological Association.
- Horselenberg, R., Merckelbach, H. i Josephs, S. (2003). Individual differences and false confessions: A conceptual replication of Kassin and Kiechel (1996). *Psychology Crime and Law*, 9(1), 1–8.
- Jakubowska, K. (2016). Błędne zeznania świadków naocznych i nausznyczych jako efekt działania standardowych mechanizmów poznawczych. *Studia z kognitywistyki i filozofii umysłu*, 9(1), 5–22.

23. Kassin, S. M. (1997). The psychology of confession evidence. *American Psychologist*, 52, 221–233.
24. Kassin, S. M. (2005). On the psychology of confessions: Does innocence put innocents at risk? *American Psychologist*, 60, 215–228.
25. Kassin, S. M., Kiechel, K. L. (1996). The social psychology of false confessions: Compliance, internalization, and confabulation. *Psychological Science*, 7(3), 125–128.
26. Klaver, J. R., Lee, Z., Rose, V. G. (2008). Effects of personality, interrogation techniques and plausibility in an experimental false confession paradigm. *Legal and Criminological Psychology*, 13(1), 71–88.
27. Kossowska, M. (2003a). Poznawcze mechanizmy radzenia sobie ze złożonością poznawczą. *Przegląd Psychologiczny*, 46, 37–55.
28. Kossowska, M. (2003b). Różnice indywidualne w potrzebie poznawczego domknięcia. *Przegląd Psychologiczny*, 46, 355–373.
29. Kossowska, M., Hanusz, K., Trejtowicz, M. (2012). Skrócona wersja Skali Potrzeby Poznawczego Domknięcia. Dobór pozycji i walidacja skali. *Psychologia Społeczna*, 7(1), 8–99.
30. Kossowska, M., Wichary, S. (2007). Epistemic motivation, negative emotional arousal, and pre-decisional information processing. *Polish Psychological Bulletin*, 38, 88–98.
31. Kruglanski A. W. (1989). *Lay epistemic and human knowledge: Cognitive and motivational bases*. New York: Plenum.
32. Kruglanski, A. W. (1996). A motivated gatekeeper of our minds: Need-for-closure effects on interpersonal and group processes. (In R. M. Sorrentino, E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of motivation and cognition, Vol. 3: The interpersonal context* (pp. 465–496). New York: Guilford Press.
33. Kruglanski, A. W., Webster, D. M. (1996). Motivated closing of the mind. *Psychological Review*, 103, 263–283.
34. Leo, R. A. Davis, D. (2010). From false confession to wrongful conviction: Seven psychological processes. *Journal of Psychiatry & Law*, 38, 9–56.
35. Loftus, E. F. (2005). Planting misinformation in the human mind: A 30-year investigation of the malleability of memory. *Learning & Memory*, 12, 361–366.
36. Loftus, E. F., Miller, D. G., Burns, H. J. (1978). Semantic integration of verbal information into a visual memory. *Journal of Experimental Psychology: Human Learning and Memory*, 4, 19–31.
37. Loftus, E. F., Palmer, J. E. (1974). Reconstruction of automobile destruction: An example of the interaction between language and memory. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 13, 585–589.
38. Mayselless, O., Kruglanski, A. W. (1987). What makes you so sure?: Effects of epistemic motivations in judgmental confidence. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 39, 162–183.
39. McCloskey, M., Zaragoza, M. (1985). Misleading post-event information and memory for events: Arguments and evidence against memory impairment hypotheses. *Journal of Experimental Psychology: General*, 114, 1–16.
40. Münsterberg, H. (1908/1925). *On the witness stand: Essays on psychology and crime*. Toronto: York University.
41. Narchet, F., Meissner, C. A. i Russano, M. B. (2011). Modeling the influence of investigator bias on the elicitation of true and false confessions. *Law and Human Behavior*, 35(6), 452–465.
42. Niezgodna, Z. (2007). Kryminalistyczne aspekty przesłuchania świadka. *Prokuratura i Prawo*, 2, 76–86.
43. Podolski, P., Janoszczuk, K., Szpitalak, M. (2013). *The relationship between the misinformation effect and the need for cognitive closure*. Paper given at the sixth Kraków Conference of Psychology and Law. Kraków, Polska.
44. Polczyk, R. (2007). *Mechanizmy efektu dezinformacji w kontekście zeznań świadka naocznego*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
45. Richardson, G., Kelly, T. P. (1995). The relationship between intelligence, memory and interrogative suggestibility in young offenders. *Psychology, Crime and Law*, 1, 283–290.
46. Stanik, J. M. (2004). Psychologiczne problemy metod przesłuchań świadków. *Przegląd Psychologiczny*, 47(2), 157–174.
47. Sharrock, R., Gudjonsson, G. H. (1993). Intelligence, previous convictions and interrogative suggestibility: A path analysis of alleged false-confession cases. *British Journal of Clinical Psychology*, 32, 169–175.
48. Szpitalak, M. (2012). *Motywacyjne mechanizmy efektu dezinformacji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
49. Szpitalak, M. (2015). *W kierunku poprawy jakości zeznań świadków: pozytywne i negatywne następstwa ostrzegania o dezinformacji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
50. Szpitalak, M., Polczyk, R. (2011). Distortions in eyewitness memory: memory and non-memory mechanisms. *Problems of Forensic Sciences*, 85, 40–49.
51. Van Koppen, P. J. (2009). Finding false confessions. (In R. Bull, T. Valentine, T. Williamson (Eds.), *Handbook of psychology of investigative interviewing: Current developments and future directions* (pp. 53–68). Chichester: Wiley-Blackwell.
52. Vollen, L., Eggers, D. (2005). *Surviving justice: America's wrongfully convicted and exonerated*. San Francisco, CA: McSweeney's Books.

53. Wakefield, H., Underwager, R. (1998). Coerced or non-voluntary confessions. *Behavioral Sciences & The Law*, 16, 423–440.
54. Webster, D. M., Kruglanski, A. W. (1994). Individual differences in need for cognitive closure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 1049–1062.
55. Weinstock, R., Thompson, C. (2009). Commentary: Ethics-related implications and neurobiological correlates of false confessions in juveniles. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 37, 344–348.
56. Wells, G. L., Olson, E. A. (2003). Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 277–295.
57. Wells, G. L., Turtle, J. W. (1987). Eyewitness testimony research: Current knowledge and emergent controversies. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 19(4), 363–388.
58. Wright, D. B. (1993). Misinformation and warnings in eyewitness testimony: A new testing procedure to differentiate explanations. *Memory*, 1, 153–166.
59. Wright, D. B., Loftus, E. F. (1998). How misinformation alters memories. *Journal of Experimental Child Psychology*, 71, 155–164.

Corresponding author

Anna Hejniak
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Psychologii
ul. Ingardena 6
PL 30-060 Kraków
e mail: anna.hejniak@gmail.com

POTRZEBA POZNAWCZEGO DOMKNIECIA JAKO WYZNACZNIK PODATNOŚCI NA DEZINFORMACJĘ I SKŁONNOŚCI DO FAŁSZYWEGO SAMOOSKARŻENIA

I. Wprowadzenie

1.1. Efekt dezinformacji

Efekt dezinformacji to zjawisko polegające na włączaniu do zeznań na temat przebiegu zdarzenia informacji niezgodnych z jego przebiegiem, a pochodzących z innych źródeł niż samo zdarzenie (Polczyk, 2007). Eksperyment badający ten efekt zazwyczaj przebiega w trzech fazach (por. Loftus, Miller, Burns, 1978). W fazie pierwszej badanym prezentuje się tzw. materiał oryginalny, np. fragment filmu. W drugiej uczestnicy zapoznani są z materiałem następczym, np. w postaci narracyjnego opisu, który w grupie eksperymentalnej zawiera dezinformację. W ostatnim etapie uczestnicy proszeni są o wypełnienie testu pamięci materiału oryginalnego. Wynikiem takiej metody jest większa liczba odpowiedzi zgodnych z dezinformacją w grupie eksperymentalnej niż w kontrolnej (np. Loftus, 2005).

Obszary badawcze w domenie dezinformacji koncentrują się wokół trzech problemów. Pierwszy wiąże się z badaniem mechanizmów uległości wobec dezinformacji (np. Bekirian, Bowers, 1983; Blank, 1998; Chandler, 1991; Loftus i in., 1978; McCloskey, Zaragoza, 1985; Polczyk, 2007; Szpitalak, Polczyk, 2011). Drugi koncentruje się na poszukiwaniu metod redukcji i zapobiegania dezinformacji (np. Echterhoff, Hirst, Hussy, 2005; Szpitalak, 2012, 2015; Wright, 1993). Natomiast w trzecim nurcie akcent kładziony jest na szukanie wyznaczników wielkości efektu dezinformacji (por. przegląd: Polczyk, 2007; Wright, Loftus, 1998).

Polczyk (2007) podzielił wyznaczniki wielkości efektu dezinformacji na indywidualne i proceduralne. Wśród indywidualnych wyznaczników znajdują się m.in. płeć, wiek, inteligencja, pamięć, kompetencje językowe, nieśmiałość, asertywność, impulsywność, pewność siebie, lęk, stres, neurotyzm, absorpcja, dysocjacja i zdolności wyobrazeniowe. Wśród proceduralnych autor wyróżnia np. odstępy czasowe między fazami eksperymentu, powtarzanie materiału oryginalnego i/lub dezinformacji, wiarygodność dezinformacji, wyrazistość informacji oryginalnej, ostrzeżenie o dezinformacji, hipnozę.

1.2. Fałszywe samooskarżenia

Problematyka stosowanej psychologii zeznań świadków obejmuje zjawisko fałszywego samooskarżenia (FS), tj. przyznania się do winy za niepopelnione prze-

stępstwo. Kassir (2005) wyróżnił trzy typy FS: 1. dobrowolne (*voluntary false confession*), kiedy osoba informuje wymiar sprawiedliwości o popełnieniu przez siebie przestępstwa, którego nie jest sprawcą lub które nie zostało popełnione; 2. wymuszone uległe (*coerced-compliant false confession*), gdy podejrzany jest motywowany do przyznania się pod wpływem presji np. przez funkcjonariuszy lub współwięźniów; 3. wymuszone zinternalizowane (*coerced-internalized false confession*), kiedy niewinna i początkowo przekonana o swojej niewinności osoba podczas przesłuchania nabiera przekonania, że jest sprawcą przestępstwa, do którego następnie się przyznaje (Kassir, 2005).

Procedura wykorzystywana w badaniach nad fałszywym przyznaniem się do winy została stworzona przez Kassira i Kiechel (1996). Osoby badane proszono o notowanie podawanych im słów na klawiaturze komputerowej. Jednocześnie uczestników ostrzeżono przed przypadkowym naciśnięciem klawisza ALT, które rzekomo miało powodować awarię komputera i utratę danych. Po minucie odpowiednio zaprogramowany komputer zawieszał się, a badanych oskarżano o naciśnięcie niedozwolonego klawisza.

W eksperymencie tym mierzono trzy zmienne: 1. uległość (*compliance*), wyrażoną poprzez podpisanie przez badanego oświadczenia o winie, 2. internalizację (*internalization*), na którą wskazywała wiara osoby badanej w swoją winę oraz 3. konfabulację (*confabulation*), czyli spontaniczne relacje badanego dotyczące naciśnięcia klawisza ALT. W zależności od warunku eksperymentalnego nawet do 100% uczestników przyznawało się do wciśnięcia klawisza, do 65% z nich zinternalizowało winę i aż do 35% generowało fałszywe wspomnienia dotyczące okoliczności zdarzenia.

Ze względu na powagę problemu, jaki fałszywe samooskarżenia stanowią dla wymiaru sprawiedliwości (Horselenberg, Merckelbach, Josephs, 2003), podjęto szereg badań nad ich źródłem. Dotychczas wykazano, że za fałszywe przyznanie się do winy mogą odpowiadać zarówno czynniki sytuacyjne, np.: forma przesłuchania (van Koppen, 2009), wiara śledczego w winę przesłuchiwanego (Narchet, Meissner, Russano, 2011) czy zniekształcenia pamięciowe będące wynikiem szoku emocjonalnego związanego z aresztowaniem lub przesłuchaniem (Münsterberg, 1908/1925), jak również czynniki osobowe, m.in.: wiek (Gudjonsson, 2010), płeć (Klaver, Lee, Rose, 2008), niepełnosprawność intelektualna (Gudjonsson, 1992), deprywacja snu (Frenda, Berkowitz,

Loftus, Fenn, 2016), umiejscowienie kontroli i autorytarność (Forrest, Wadkins, Larson, 2006) czy wcześniejsze doświadczenia z organami ścigania (Weinstock, Thompson, 2009). Badania prezentowane w niniejszym artykule skupiają się wokół identyfikacji innego potencjalnego wyznacznika podatności na dezinformację i skłonności do fałszywego samooskarżenia – potrzeby poznawczego domknięcia.

1.3. Potrzeba poznawczego domknięcia

Potrzebę poznawczego domknięcia (PPD) można określić jako przejawianie awersji względem niejednoznaczności (Kruglanski, Webster, 1996) i tendencję do posiadania jasnej i pewnej wiedzy (Kruglanski, 1989). Wiedza ta pozwala uniknąć niepewności, z jaką styka się jednostka np. w konfrontacji z nową informacją czy jej niezgodnością z posiadaną wiedzą (Kruglanski, 1989). Niezgodność między informacjami zagraża dysponowaniu wiedzą pewną, co z kolei prowadzić może do zakłóceń w działaniu (Harmon-Jones, 1999). W celu zredukowania niespójności jednostka angażuje się w szereg strategii poznawczych ukierunkowanych na przywrócenie zgodności (Harmon-Jones, 2004). Wysoka PPD wiąże się z tendencją do silnego angażowania się w redukcję niepewności (Kruglanski, 1989).

Wysoki poziom PPD powinien więc sprzyjać uległości wobec dezinformacji. Udzielając odpowiedzi na pytanie w teście pamięci, jednostka może kierować się (przy założeniu, że pamięta oba szczegóły – i oryginalny, i zdeinformowany) albo informacją oryginalną, albo dezinformacją. W sytuacji kiedy badany nie jest informowany o tym, że pomiędzy materiałem oryginalnym i materiałem następczym mogły zaistnieć niezgodności, doświadcza niepewności co do tego, którą informacją się kierować. Może wówczas wybrać tę, która jest świeższa, bardziej dostępna pamięciowo (Bekarian, Bowers, 1983; Blank, 1998).

Dotychczas odnotowano związek PPD m.in. z redukowaniem zakresu przetwarzania informacji (Mayselless, Kruglanski, 1987), podejmowaniem aktywności ukierunkowanych na zadanie (De Grada, Kruglanski, Manetti, Pierro, 1999) czy skłonnością do koncentrowania się na istotnych dla podjęcia trafnej decyzji informacjach (Kossowska, Wichary, 2007). Dezinformacja, łatwiej dostępna niż informacja oryginalna, powinna stanowić dla osób o wysokim poziomie PPD „punkt kotwiczny” – element, na podstawie którego rozwiązywałyby niepewność i udzielały odpowiedzi na pytanie testu pamięci. Gdy się pamięta i informację oryginalną, i dezinformację, wysoki poziom PPD powinien sprzyjać koncentracji na dezinformacji, połączonej z jej powierzchowną analizą (por. Kossowska, 2003a). Natomiast wtedy, gdy jednostka pamięta tylko dezinformację, wysoki poziom PPD może zapobiegać wzbudzającej niepewność refleksji,

czy dezinformacja jest rzeczywiście prawdziwą informacją, i w konsekwencji prowadzić do nasilenia przekonania, że jest to odpowiedź właściwa.

Niski poziom PPD powinien zaś w większym stopniu skłaniać do zastanowienia, czy dezinformacja jest informacją prawidłową. W sytuacji dysponowania wspomnieniem zarówno informacji oryginalnej, jak i dezinformacji (skutkującej niepewnością, która informacja jest poprawna), osoba o niskim poziomie PPD nie powinna odczuwać wewnętrznej presji do natychmiastowego skryształizowania przekonania co do tego, którą informacją kierować się w teście pamięci. To z kolei powinno sprzyjać głębszej analizie treści informacji oryginalnej i dezinformacji oraz stwarzać większe szanse na udzielenie odpowiedzi prawidłowej.

Potrzeba poznawczego domknięcia w kontekście uległości wobec dezinformacji stanowiła przedmiot analiz Polczyka (2007; eksperyment 5), który rozpatrywał, czy w sytuacji świadomości istnienia rozbieżności między materiałem oryginalnym i następczym wysoki poziom PPD będzie sprzyjał poleganiu na własnych wspomnieniach czy też na informacjach pochodzących z zewnątrz. Wydaje się, że osoby ulegające dezinformacji, świadome niezgodności, miały – w porównaniu z osobami świadomymi nieuległymi – wyższy poziom PPD. Zdaniem Polczyka wynik ten może oznaczać, że w sytuacji wieloznacznej osoby o wysokim poziomie PPD są skłonne opierać się raczej na informacjach „obiektywnych” (materiale następczym) niż na własnych odczuciach (wspomnienie materiału oryginalnego).

Nieznanne są badania łączące potrzebę poznawczego domknięcia i fałszywe samooskarżenia. Uznając je za szczególny rodzaj dezinformacji (Polczyk, 2007), można oczekiwać podobnych zależności z PPD w odniesieniu do fałszywych samooskarżeń. Predykcje dotyczące związku PPD i FS wysuwają Wakefield i Underwager (1998). Sugerują oni, że internalizacyjne fałszywe samooskarżenia są wynikiem niewiary we własną pamięć i zdarza się, że osoba oskarżona zaczyna czuć potrzebę wyjaśnienia samemu sobie, co mogło spowodować skierowanie oskarżeń w jej stronę. Rola PPD w tej sytuacji ujawnia się w możliwości generowania większej liczby hipotez na temat tego scenariusza. Wskutek błędu monitorowania źródła pojawia się dezorientacja co do wydarzeń rzeczywistych i prawdopodobnych. Wnioskować można więc, że internalizacyjne fałszywe samooskarżenia związane są z mechanizmami pamięciowymi. Obok mechanizmów pamięciowych wyróżnić należy również mechanizmy niepamięciowe, np. zwątpienie we własną pamięć (Blank, 1998). W kontekście FS pisali o tym już Gudjonsson i MacKeith (1982).

Celem niniejszych badań było sprawdzenie zależności między PPD a uległością wobec dezinformacji (Eksperyment 1) oraz skłonnością do fałszywych samooskarżeń (Eksperyment 2).

2. Eksperyment 1

2.1. Hipotezy

W prezentowanym badaniu weryfikacji poddano dwie hipotezy. Zgodnie z pierwszą hipotezą oczekiwano zreplicowania efektu dezinformacji. Założono, że wyższa podatność na dezinformację wystąpi w grupie eksperymentalnej niż w grupie kontrolnej. Zgodnie z drugą hipotezą osoby o wysokim poziomie PPD, w porównaniu z osobami o niskim poziomie tejże, częściej ulegają dezinformacji.

2.2. Metoda

2.2.1. Osoby badane

W badaniu wzięło udział 174 studentów pierwszego roku psychologii oraz licealistów (113 kobiet i 61 mężczyzn). Średnia wieku: 19,45 ($SD = 1,94$). Badanie odbywało się w kilkunastoosobowych grupach, a udział w nim był dobrowolny.

2.2.2. Materiały

Jako materiał oryginalny zastosowano 4-minutowy niemy fragment filmu, który przedstawiał napad na sklep jubilerski, wykorzystywany już we wcześniejszych badaniach (np. Polczyk, 2007). Jako materiał następczy u grupy eksperymentalnej posłużył opis filmu zawierający 6 zmylonych szczegółów. Dla określenia liczby odpowiedzi zgodnych z dezinformacją wykorzystano test pamięci składający się z 12 pytań otwartych, w tym 6 buforowych.

Do zbadania PPD wykorzystano skróconą, 15-itemową wersję Skali Potrzeby Poznawczego Domknięcia (SPPD) autorstwa Kossowskiej, Hanusza i Trejtowicz (2012). Adaptacja oparła się na 32-itemowej skali stworzonej przez Webster i Kruglanskiego (1994). Skrócona wersja ma zadowalającą rzetelność mierzoną dla całej skali α Cronbacha na poziomie 0,74. Narzędzie jest pięciowymiarowe; w badaniu rozpatrywano wskaźnik łączny.

2.2.3. Procedura

Procedura została przedstawiona uczestnikom jako badanie przetwarzania bezdźwiękowych informacji wizualnych. W pierwszej fazie wyświetlono film stanowiący materiał oryginalny. Następnie poproszono uczestników o wypełnienie SPPD i testów o charakterze buforowym, służących zwiększeniu odstępu czasu między filmem a czytaniem jego opisu zawierającego dezinformację w grupie eksperymentalnej, co stanowiło trzecią fazę eksperymentu. Dla zapewnienia odstępu czasowego pomiędzy materiałem następczym a testem końcowym

uczestników zaangażowano w czynność niezwiązaną z przedmiotem badania (wypełnienie krótkiego kwestionariusza). Następnie uczestnicy odpowiadali na pytania w teście pamięci dotyczącym wyświetlanego filmu. Po zakończeniu badania nastąpiła procedura odkłamująca.

2.3. Wyniki

Uczestnicy podzieleni zostali na tych o niskim i tych o wysokim poziomie PPD, według wartości mediany. Analizę rozpoczęto od obliczenia statystyk opisowych dla średniej uległości wobec dezinformacji w poszczególnych grupach. Wyniki znajdują się w tabeli 1.

Dane analizowano za pomocą analizy wariancji w schemacie międzygrupowym 2×2 (dezinformacja: obecna/brak; PPD: niska/wysoka). Potwierdzono obie hipotezy. Zreplikowano efekt dezinformacji ($F(1, 162) = 32,47; p < 0,001; \eta^2 = 0,17$) i wykazano, że wśród osób dezinformowanych osoby o wysokiej PPD mają wyższą tendencję do ulegania dezinformacji niż osoby o niskim poziomie PPD ($F(1, 162) = 5,30; p = 0,023; \eta^2 = 0,03$).

Dodatkowo PPD została skorelowana z uległością wobec dezinformacji. Wykazano istotną statystycznie, choć niewysoką, dodatnią korelację między zmiennymi ($r(133) = 0,25; p = 0,002$).

2.4. Dyskusja wyników

Celem badania była weryfikacja hipotez zakładających związek PPD z uleganiem dezinformacji. Kolejny raz zreplikowano efekt dezinformacji (np. Blank, 1998; Loftus, 2005; Szpitalak, 2015). Kolejny raz też potwierdzono, że pamięć świadka dość łatwo można zniekształcić informacjami dostarczonymi po wystąpieniu zdarzenia, a z niego nie pochodzącymi.

Okazało się, że potrzeba poznawczego domknięcia dodatkowo koreluje ze skłonnością do ulegania dezinformacji. Efekt ten może być wynikiem wysokiej motywacji osób badanych do podawania *jakiegokolwiek* odpowiedzi (Kruglanski, 1989) niwelującej poczucie niepewności. Podczas odpowiadania na pytania testu końcowego może się to przekładać na kierowanie się relatywnie świeżą w czasie dezinformacją (por. Bekerian, Bowers, 1983; Blank, 1998), gdyż badani, przeszukując pamięć, zwykle w pierwszej kolejności napotykają dezinformację. Wydaje się, że osoby o wysokiej PPD po odpamiętaniu dezinformacji niwelują poczucie niepewności poprzez zamknięcie procesu przeszukiwania pamięci (por. Blank, 1998).

Dodatkowe analizy sprawdzały korelacje między poszczególnymi składowymi PPD a podatnością na dezinformację. Spośród wszystkich podskal zawierających się w SPPD (*Nietolerancja Wieloznacznosci, Preferowanie*

¹ Stopnie swobody są nieco niższe niż oczekiwane z powodu ubytków danych w przypadku kilku osób badanych.

Porządku, Preferowanie Przewidywalności, Zamkniętość Umysłowa, Zdecydowanie), uleganie dezinformacji dodatnio, choć słabo, korelowało jedynie z podskalą *Zdecydowanie* ($r(133) = 0,20$). Osoby o wysokim poziomie PPD odznaczają się zwykle szybkim podejmowaniem decyzji (Kossowska, 2003b) i zdecydowaniem, bez uwzględniania wielu perspektyw czy racji (Czupryna, Kubińska, Markiewicz, 2017). Związek zdecydowania i uległości dezinformacji można wyjaśnić następująco: osoby, u których odnotowano wyższy poziom zdecydowania, nie rozpatrują wielu możliwych opcji przy udzielaniu odpowiedzi na pytanie w teście końcowym w porównaniu z osobami, u których poziom zdecydowania jest niższy. Są one zdecydowane uznać za prawdziwą informację zdobytą jako ostatnią, czyli tę uzyskaną z dezinformacji. Nie analizują informacji docierających do nich z wielu źródeł (Kossowska, 2003b), tym bardziej nie zastanawiają się nad rozbieżnościami między nimi (o ile w ogóle je dostrzegają). Osoby te mogą być zdeterminowane do udzielenia odpowiedzi, nawet jeśli jest ona niezgodna z informacją z materiału oryginalnego.

3. Eksperyment 2

3.1. Hipoteza

Wnioski płynące z charakterystyk PPD i FS pozwalają wyprowadzić hipotezę, iż wysoka PPD zwiększa tendencję zarówno do uległościowego, jak i internalizacyjnego fałszywego samooskarżania.

3.2. Metoda

3.2.1. Osoby badane

W badaniu wzięło udział 103 licealistów oraz studentów pierwszego roku psychologii i mediteranistyki (60 kobiet i 43 mężczyzn). Średnia wieku uczestników wyniosła 19,65 ($SD = 2,30$). Udział w badaniu wiązał się z szansą wylosowania bonu do księgarni.

3.2.2. Materiały

Do pomiaru PPD użyto SPPD. Manipulacja eksperymentalna wykorzystywała program komputerowy, za pomocą którego po wpisaniu przez osobę badaną stałej liczby 900 znaków zawieszal się komputer. Rejestrował on jednocześnie naciśnięcia klawiszy użytych w trakcie pisania.

3.2.3. Procedura

Na początku uczestników poproszono o wypełnienie SPPD. Następnie rozpoczęto komputerową część badania zacerpniętą od Kassina i Kiechel (1996). Uczestników

poinformowano, że eksperyment będzie dotyczył zdolności do hamowania reakcji. Ich zadaniem było jak najszybsze przepisanie tekstu dyktowanego przez eksperymentatora, hamując przy tym odruch używania polskich znaków. Zasadniczym elementem procedury było polecenie nieużywania klawisza CTRL, którego naciśnięcie skutkowało utratą zgromadzonych danych. Po wpisaniu 900 znaków system zawieszal się, a eksperymentator, niezależnie od wyjaśnień uczestnika, prosił o podpisanie oświadczenia o wciśnięciu klawisza CTRL, a tym samym spowodowaniu utraty danych.

W przypadku gdy badany decydował się nie podpisywać oświadczenia, następowało odkłamanie. W sytuacji gdy podpisał oświadczenie, zniecierpliwiony eksperymentator wychodził z laboratorium, mijając w drzwiach swojego pomocnika, którego informował o incydencie. Gdy pomocnik pozostał w sali z badanym, pytał go o powód irytacji eksperymentatora, dyskretnie zapisując dosłowną odpowiedź uczestnika. Za internalizację uznawano wypowiedzi, które jednoznacznie wskazywały, że uczestnik czuje się osobiście winnym zawieszenia się systemu. Gdy eksperymentator wracał do pokoju następowała procedura odkłamania.

3.3. Wyniki

Z całej próby badawczej 87% ($n = 90$) badanych podpisało przyznanie się do winy. Wśród osób przyznających się 29% winę zinternalizowało ($n = 26$), a 8% ($n = 2$) konfabulowało szczegóły zdarzenia. Uległościowe fałszywe samooskarżanie i internalizacja korelowały ze sobą dodatnio ($\chi^2(1, N = 103) = 5,02; p = 0,025; V = 0,22$). Hipoteza dotycząca związków pomiędzy PPD a przyznaniem się i internalizacją potwierdziła się częściowo. Do zbadania wszystkich związków między zmiennymi zastosowano test χ^2 niezależności. Związek pomiędzy PPD a wymuszonym uległym fałszywym samooskarżaniem okazał się istotny statystycznie ($\chi^2(1, N = 103) = 3,86; p = 0,049; V = 0,19$). Dokonując dokładniejszej analizy, stwierdzono jednak, że osoby o wysokiej PPD wcale nie częściej ($p = 0,674; n = 47$) podpisywały przyznanie się niż osoby o niskiej PPD ($n = 43$). Natomiast osoby o niskiej PPD częściej (na granicy istotności; $p = 0,052$) nie podpisywały przyznania się ($n = 10$) niż osoby o wysokiej PPD ($n = 3$).

W drugim przypadku można założyć, że różnica nie przekracza progu istotności statystycznej ze względu na bardzo małą liczebność próby ($N = 13$). Oznaczałoby to więc, że wysoki poziom PPD może nie zwiększać prawdopodobieństwa fałszywego samooskarżania, natomiast niska PPD może stanowić czynnik ochronny. Dla związku PPD z internalizacją wynik również okazał się istotny statystycznie ($\chi^2(1, N = 90) = 4,24; p = 0,039; V = 0,22$). Spośród 43 osób o niskiej PPD 35 oparło się internalizacji, a 8 – nie. Z kolei spośród 47 osób o wysokiej PPD 29

nie zinternalizowało winy – w przeciwieństwie do pozostałych 18.

3.4. Dyskusja wyników

Badanie częściowo potwierdziło przypuszczenia dotyczące zjawiska fałszywego samooskarżania. Dla uległościowego FS procent ulegających badanych (87%) daje odsetek nawet większy niż w badaniu Kassina i Kiechel (67%, 1996). Poeksperymentalne wywiady ujawniły, że badani decydowali się przyznać m.in. dlatego, że: a) uważali, że podpisanie przyznania nie ich nie kosztuje; b) wierzyli, że wcisnęli niedozwolony klawisz; c) chcieli uniknąć stresu; d) pragnęli zrekompensować badaczowi utratę danych; e) obawiali się gniewu badacza. Część raportowała, że zdecydowali się podpisać przyznanie, mając na uwadze interes badacza. Sądziło często bowiem, że to badacz będzie ponosił konsekwencje utraconych danych, podczas gdy przyznanie się badanego ich za sobą nie pociąga. W dużej części badani, mimo świadomości, że nie nacisnęli klawisza CTRL, wciąż decydowali się przyznać. Niekiedy nie mieli oni przekonania co do własnej niewinności, brakowało im jednocześnie też przekonania co do własnej winy. W tym przypadku także decydowali się podpisać przyznanie. Podpisywały je też osoby przekonane co do swojej winy. Analiza naciśnięć klawiszy pokazała jednak, że żaden z analizowanych uczestników nie nacisnął klawisza CTRL. Uznać można zatem, że 100% podpisujących przyznanie przyznało się fałszywie.

Jeżeli chodzi o przyczyny internalizacji, badani najczęściej odwoływali się do: a) uległości wobec wersji prezentowanej przez badacza; b) niefrasobliwości w codziennym życiu, która w sytuacji badania mogła doprowadzić do naciśnięcia klawisza CTRL; c) niepewności co do przebiegu zdarzeń.

Wcześniejsze badania (Podolski, Janoszczuk, Szpitalak, 2013; Polczyk, 2007). wykazały, że wysoka PPD niejako predysponuje do silniejszego ulegania dezinformacji, a co za tym idzie – może skutkować fałszywym samooskarżaniem w warunkach przesłuchania. Prezentowane badanie natomiast dowodzi bardziej ochronnej roli niskiej wartości PPD.

4. Dyskusja ogólna

W badaniach prezentowanych w niniejszym artykule zreplikowano efekt dezinformacji oraz zjawisko fałszywych samooskarżeń. Wykazano ponadto pozytywny związek PPD z podatnością na dezinformację oraz z skłonnością do fałszywych samooskarżeń.

Zdaniem Kassina (1997) łatwo jest zrozumieć uleganie samooskarżeniu, ponieważ zachodzi ono w przypadku, gdy podejrzany stwierdza, że krótkofalowe korzyści

z przyznania się przeważają nad długofalowymi konsekwencjami (Hasel, Kassin, 2012). Korzyść wynikająca z szybkiego przyznania wiąże się więc z możliwością ucieczki od niedogodności oraz spełnieniem wszystkich potrzeb, jakich jednostka w danej chwili doświadcza, a – jak twierdzi Kassin (1997) – ludzkie reakcje ogólnie rzecz biorąc pozostają bardziej pod wpływem natychmiastowych korzyści niż długofalowych konsekwencji i skłonności do ich unikania.

Warto też nadmienić, że twórcy pojęcia PPD definiują ten termin jako „pragnienie jednoznacznej, pewnej odpowiedzi i awersję do sytuacji dwuznacznych” (Kruglanski, Webster, 1996, s. 264). Osoby z wysoką PPD kierują się jednocześnie silnym pragnieniem jednoznacznego *status quo* oraz dążą do unikania niepewnych sytuacji. Wydaje się, że potrzeba domknięcia jest cechą stabilną intersytuacyjnie, a szczególnie jej wzrost obserwuje się w sytuacjach presji czasowej czy zmęczenia (Kruglanski, 1996). Wysoka PPD wiąże się również z tendencją do mniej analitycznego przetwarzania informacji przed sformułowaniem osądu oraz tworzeniem mniejszej liczby hipotez na podstawie dostępnych przesłanek i ignorowaniem przeciwstawnych argumentów (Mayselless, Kruglanski, 1987, za: Kruglanski, 1996). Możliwe więc, że niska PPD może stanowić barierę dla perswazji, ulegania i internalizacji, a domknięcie „tu i teraz” nie przeważa nad racjonalną, głęboko przetworzoną poznawczo i sięgającą w przyszłość wizją następstw.

Potwierdzono też związek między PPD a podatnością na dezinformację. Osoby źle znoszące wieloznaczność opierały swoją odpowiedź na informacji zasugerowanej w materiale następczym częściej niż osoby efektywnie sobie z nią radzące. Prawdopodobne wyjaśnienie stanowi fakt, że badani odbierają materiał następczy jako wiarygodne źródło informacji (Blank, 1998). Własna pamięć nie jest równie pewnym źródłem, zapewne zarówno u osób o wysokiej i niskiej PPD. Jednak konsekwencje wątplenia we własną pamięć mogą być odmienne w zależności od nasilenia PPD. Osoby o wysokiej potrzebie posiadania jednoznacznej wiedzy mogą przejawiać szczególnie silną tendencję do oparcia swoich odpowiedzi na źródle jednoznacznym, tj. na materiale otrzymanym od samego badacza, niż na źródle mniej pewnym, tj. własnej pamięci. U osób o niskiej PPD taka tendencja do opierania się na źródle „pewnym” może być mniej nasiloną. Tłumaczyłoby to, dlaczego efekt dezinformacji jest dodatnio powiązany z PPD.

Na koniec zaakcentować należy, jak istotne społecznie są badane zjawiska. Dezinformacja wpływa nie tylko na zdolność jednostki do kontrolowania własnego poznania na osobistym, indywidualnym poziomie, ale na zdolność różnych dużych grup społecznych do odróżniania faktów od rzeczy będących wynikiem zaindukowanych wspomnień czy przekonań (np. Ecker, Lewandowski, Swire, Chang, 2011), co jest wykorzystywane przez reży-

my polityczne, przywódców sekt, kampanie wyborcze, koncerty i korporacje czy specjalistów od reklamy.

Należy podkreślić wagę zjawiska fałszywych samooskarżeń, które nawet najbardziej racjonalną i czujną jednostkę wprowadzą w dezorientację i niewiarę we własne poznanie. Podejmowany tak szeroko temat wymaga również działań na poziomie pozaakademickim, polegających na uświadamianiu, treningu przedstawicieli organów ścigania i rozwijaniu rzetelnych metod przesłuchania, które minimalizują ryzyko błędu i zapobiegają cynicznemu podejściu opierającemu się na podstępnie i kłamstwie (Kassin, 2005; Kassin, Gudjonsson, 2004). Cynicznemu, bowiem brak zaufania do organów ścigania jest, paradoksalnie, czynnikiem ochronnym wobec FS (Weinstock, Thompson, 2009), a zaufanie to utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie (gallup.com), urzeczywistniając tym samym ryzyko osadzania niewinnych.

5. Implikacje praktyczne

W postępowaniu sądowym zeznania świadków oraz wyjaśnienia podejrzanych stanowią zasadniczy materiał dowodowy umożliwiający ustalenie okoliczności zdarzenia (Graham, 2003; Loftus, Palmer, 1974; Vollen, Eggers, 2005). Odtworzenie stanu faktycznego wymaga więc pozyskania informacji wiarygodnych i rzetelnych (Niezgoda, 2007). Praktyka sądowa pokazuje jednak, że działający w najlepszej wierze i przekonani o prawdziwości swoich zeznań świadkowie popełniają nieraz rażące pomyłki i błędnie opisują zdarzenia, których byli uczestnikami (Wells, Olson, 2003; Wells, Turtle, 1987), a podejrzani przyznają się do winy za czyny, których nie popełnili (Jakubowska, 2016; Kassin, 2005; Leo, Davis, 2010). W badaniach nad źródłem takich zeznań wiele uwagi poświęca się szczególnemu typowi podatności na sugestię, jakim jest efekt dezinformacji (Polczyk, 2007). W prezentowanych badaniach zreplikowano efekt dezinformacji, kolejny raz wykazując, że docierające do jednostki informacje mogą zniekształcić jej zeznania.

Badacze wskazują na szereg czynników, które mogą wpływać na deformację treści zeznań. Należą do nich przede wszystkim te związane z pamięcią oraz stopniem podatności na sugestię (Gudjonsson, 1987; Gudjonsson, Clare, 1995; Richardson, Kelly, 1995; Sharrock, Gudjonsson, 1993). Psychologiczna problematyka zeznań świadków obejmuje jednak wiele zmiennych wpływających na ostateczny rezultat, jakim jest samo zeznanie (Stanik, 2004). Badania prezentowane w niniejszym artykule koncentrują się wokół PPD jako potencjalnym wyznaczniku wielkości efektu dezinformacji oraz skłonności do fałszywego samooskarżania. Wykazano, że uległość dezinformacji jest różna w zależności od wysokości PPD. Stwierdzono też istnienie zależności pomiędzy

wysokością tej potrzeby a skłonnością do fałszywego samooskarżania. Dostarcza to nowego kryterium przy ocenie wiarygodności zeznań przez wymiar sprawiedliwości. Dla psychologów sądowych zasadne wydaje się też zwracanie uwagi na nasilenie PPD u świadka.

Dla praktycznej psychologii sądowej identyfikacja czynników o charakterze osobowościowym, emocjonalnym oraz poznawczym mogących wpłynąć na zeznania wydaje się bardzo istotna. Orzekanie przez sąd o wiarygodności zeznań w oparciu o indywidualne cechy świadka lub podejrzanego może być zdecydowanie bardziej trafne, tym samym zmniejsza ryzyko skazania osoby niewinnej bądź oczyszczenia z zarzutów osoby winnej zarzucanych jej czynów.

6. Słabości badań

Wśród słabości badań należy wymienić relatywnie niskie konsekwencje fałszywego samooskarżania dla osoby go dokonującej. Trudno bowiem stawiać znak równości między procedurą Kassina i Kiechel (1996) a sytuacjami pozalaboratoryjnymi, kiedy następstwa przyznania się do winy za niepopelnione przestępstwo są poważne, z odbywaniem kary pozbawienia wolności łącznie. Jak jednak wskazują doniesienia oparte na realnych statystykach, fałszywe samooskarżenia w sytuacjach pozalaboratoryjnych nie są zjawiskiem rzadkim (Gudjonsson, 2018).

Kolejną słabością związaną z ograniczoną możliwością generalizowania wyników jest umiarkowana reprezentatywność badanej próby (młode osoby uczące się, z przewagą kobiet). Kolejne badania należałoby przeprowadzić z udziałem osób w szerszym przedziale wiekowym, o zróżnicowanym wykształceniu.